

Grip op regionale samenwerking

Instrumentenkoffer

Een korte introductie op de instrumentenkoffer

➤ **Hoezo, een instrumentenkoffer?**

Dit document is een handreiking, in feite een instrumentenkoffer.

Indien in de regionale samenwerking, vanuit het gezichtspunt van een gemeenteraad, tegen een probleem wordt aangelopen, kan die raad in de koffer kijken of voor de oplossing van dat probleem een instrument voorhanden is. Het zijn mogelijke instrumenten, het is geen limitatieve opsomming¹.

➤ **Indeling instrumentenkoffer**

Hoe is deze instrumentenkoffer ingedeeld?

De koffer kent drie hoofdvakken:

1. Een vak met instrumenten voor problemen met bestaande samenwerkingsverbanden.
2. Een vak met instrumenten voor problemen bij het ontstaan van nieuwe samenwerkingsverbanden.
3. Een vak met instrumenten voor problemen bij het aanhaken op reeds bestaande samenwerkingsverbanden.

Het eerste vak, dat betrekking heeft op bestaande samenwerkingsverbanden, kent ook nog een drietal sub-vakken (informatievoorziening, kaderstelling, controle). Die onderverdeling dient slechts de leesbaarheid.

➤ **De instrumenten**

Bij elke probleemstelling wordt (zie de letters a t/m s) een instrument aangereikt. Daaronder staat telkens een kader waarbinnen dat instrument iets wordt uitgewerkt. Het is een eerste gedachte, maar er zijn ook andere uitwerkingen denkbaar. Lees dat instrument dus niet als een opdracht in de zin van 'zo moet het en pak dat nu (als raad of griffier) op', zie het als een optie.

➤ **Soms alleen, soms samen met een samenwerkingsverband naar oplossingen zoeken**

Een probleem met een samenwerkingsverband kan zich beperken tot één gemeente, maar het kunnen ook meerdere gemeenten zijn die eenzelfde of juist een van elkaar verschillend probleem met een samenwerkingsverband hebben. Een oplossing voor een probleem van één gemeente kan wellicht niet zonder gevolgen voor een of meer andere gemeenten worden gerealiseerd, dan zal daarover met de samenwerkingspartners moeten worden gesproken. Kan een individuele gemeente in samenspraak met een samenwerkingsverband tot een oplossing van een probleem komen, zonder gevolgen voor de andere gemeenten, dan is er niets mis met zo'n bilaterale bespreking.

---

¹ Daarbij is met name gebruik gemaakt van de Handreiking "Grip Op Samenwerking voor raadsleden en griffiers (SDU, 2015)", het rapport van de Raad van Openbaar bestuur (ROB), "Wisselwerking naar een betere wisselwerking tussen gemeenteraden en de bovengemeentelijke samenwerking (december 2015)" en ook gekeken naar initiatieven in andere regio's van ons land.

Instrumenten om als raad meer grip te krijgen op regionale samenwerkingsverbanden

1. BESTAANDE SAMENWERKINGSVERBANDEN

1.1 INFORMATIEVOORZIENING

Probleemstelling: *samenwerkingsverband verstrekt te weinig of te laat informatie*

a. Bilaterale afspraken maken over vraag naar en aanbod van informatie

De gemeenten dienen van hun kant richting samenwerkingsverband duidelijk te zijn in hun verwachtingen welke informatie wanneer schriftelijk of mondeling (via een regionale raadsinformatiebijeenkomst) wordt verwacht. Maak daarover vervolgens concrete afspraken met het samenwerkingsverband. Dat kan elke vier jaren bij aanvang van de zittingstermijn van de gemeenteraad, dat kan jaarlijks bij de zienswijzeprocedure in het kader van de planning-en-control cyclus en dat kan ook ad hoc tussentijds.

Er dient (om voor het samenwerkingsverband de vraag vanuit de gemeente duidelijk te krijgen) een tweetal soorten afspraken te worden gemaakt:

- Over de door de raad gewenste inhoud van de informatie;
- Over het gewenste tijdstip van het door de raad verkrijgen van de informatie.

De gemeenteraad (of een raadscommissie) besluit welke informatie hij van een samenwerkingsverband wil hebben.

Dat besluit kan genomen worden:

- Bij aanvang van de zittingstermijn, voor de duur van 4 jaren;
- Tijdig voorafgaande aan de jaarlijkse zienswijzenprocedure in het kader van de planning-en-controlcyclus;
- Ad hoc.

Specifieke aanbeveling bij bepaalde samenwerkingsverbanden

Ingeval van samenwerkingsverbanden waaraan de gemeente substantieel financieel bijdraagt, of waarbij sprake is van wezenlijke risico's of waarbij sprake is van maatschappelijke relevantie, is het aan te bevelen om het wensenpakket van de gemeente te bespreken in het bijzijn van een deskundige van het samenwerkingsverband.

Om enerzijds doelmatigheidsredenen voor het samenwerkingsverband en anderzijds doeltreffendheidsredenen voor de gemeente is het raadzaam om een hiertoe een regionale bijeenkomst te organiseren.

Daarna legt de gemeenteraad (of een raadscommissie) zijnn wensen formeel vast en overlegt die aan het samenwerkingsverband. Aan het samenwerkingsverband wordt om een formele reactie gevraagd.

De griffier van de gemeente bewaakt het proces van goede en tijdige nakoming van de gemaakte afspraken.

Probleemstelling: *samenwerkingsverband verstrekt te weinig of te laat informatie*

b. Bilaterale afspraken maken over data + wijze van aanlevering door samenwerkingsverband aan gemeenten van stukken planning-en-control cycli.

Wettelijk ligt dit, voor zover het betreft gemeenschappelijke regelingen betreft, vast:

- het samenwerkingsverband zendt vóór 15 april de algemene financiële en beleidsmatige kaders en de voorlopige jaarrekening aan de raden van de deelnemende gemeenten;
- het samenwerkingsverband zendt de ontwerpbegroting acht weken voordat zij aan het bestuur van het verband wordt aangeboden toe aan de raden van de deelnemende gemeenten.

Maak met het samenwerkingsverband (ongeacht of het een gemeenschappelijke regeling betreft of niet) afspraken over concrete aanleverdata aan de gemeenten + laat het samenwerkingsverband z'n stukken in elk geval ook altijd tegelijkertijd digitaal aanbieden aan de raadsgriffies.

Er dient (om voor het samenwerkingsverband de vraag vanuit de gemeente duidelijk te krijgen) een tweetal soorten afspraken te worden gemaakt:

- Over het gewenste tijdstip van het door de raad verkrijgen van de stukken uit de planning-en-control cycli (kadernota, ontwerpbegroting, jaarrekening);
- Over de gewenste wijze van aanlevering.

De gemeenteraad (of een raadscommissie) stemt binnen zijn gemeente met het college (of een portefeuillehouder) af wat idealiter de uiterlijke aanleverdatum van het samenwerkingsverband is. In een regionale bijeenkomst worden de wensen van de diverse gemeenten besproken met een deskundige van het samenwerkingsverband, bij voorkeur in het bijzijn van de dagelijks bestuurder van het samenwerkingsverband die de portefeuille financiën heeft.

Tevens dient formeel een afspraak te worden gemaakt over de wijze waarop het samenwerkingsverband z'n planning-en-control stukken aan de gemeenten aanbiedt. Die afspraak dient te gaan luiden dat die stukken in elk geval worden gericht aan de raad. Het staat het samenwerkingsverband vanzelfsprekend vrij om die stukken mede te richten aan het college of de burgemeester.

Daarnaast is het aan te bevelen om met het samenwerkingsverband af te spreken dat de aanlevering van de stukken in elk geval (a) digitaal plaatsvindt (daarnaast op papier is geen bezwaar) en (b) dat die digitale zending plaatsvindt naar de raadsgriffie van een gemeente (via een af te spreken e-mailadres).

De beide afspraken die worden gemaakt gelden structureel, dus jaar in jaar uit.

Indien er vanuit de gemeenten of het samenwerkingsverband goede reden is om in een bepaald jaar van de gemaakte afspraken af te wijken dan neemt degene die de wijziging wil aanbrengen het initiatief tot een overleg van de griffiers + de deskundige van het samenwerkingsverband. In dat overleg wordt o.a. besproken hoe een voorstel tot afwijking van de afspraken komt te luiden en hoe het besluitvormingsproces over dat voorstel er uit zou kunnen zien. De griffiers stemmen voorafgaande aan dat overleg binnengemeentelijk af met bijvoorbeeld de portefeuillehouder, de gemeentesecretaris of een beleidsmedewerker.

Probleemstelling: *samenwerkingsverband verstrekt te weinig of te laat informatie*

c. Raadvragen stellen aan het samenwerkingsverband

De gemeenteraad of individuele raadsleden kunnen rechtstreeks aan het samenwerkingsverband schriftelijke vragen stellen, zonder tussenkomst van het college of de gemeentelijke vertegenwoordiger in het bestuur van het verband.

Spreek als griffiers met een samenwerkingsverband af hoe dit recht om rechtstreeks vragen te stellen in z'n werk kan gaan:

- * naar welk (vast) e-mailadres van het samenwerkingsverband, griffiers namens de gemeenteraad of raadsleden individueel, vragen kunnen sturen;
- * dat vragen niet mondeling/telefonisch kunnen worden gesteld. Dit om geen onduidelijkheid over de vraag te krijgen, te voorkomen dat vragen worden vergeten, om vragen later nog eens op te kunnen diepen, om vragen ook voor anderen kenbaar te maken, ingeval van verlof of ziekte van een behandelaar toch voortgang te hebben, om vragen eventueel ooit te kunnen analyseren in de zin van 'zit er misschien iets structureel fout';
- * dat en hoe griffiers op de hoogte worden gehouden van door raadsleden rechtstreeks bij een samenwerkingsverband ingediende vragen (ook is de vraag relevant of samenwerkingsverbanden liever zien dat individuele raadsleden hun vragen niet rechtstreeks aan hen kunnen stellen maar uitsluitend door tussenkomst van hun raadsgriffie);
- * hoe een door een samenwerkingsverband geformuleerd antwoord op vragen van een gemeenteraad of van een individueel raadslid bij die gemeenteraad of dat raadslid terecht komt + hoe dat antwoord wordt gedeeld met de gemeenteraden van de andere gemeenten.

Probleemstelling: *samenwerkingsverband verstrekt te weinig of te laat informatie*

d. Digitaal beschikbaar stellen en houden diverse gegevens samenwerkingsverband

Organiseer in elk geval op de schaal van Midden-Limburg een digitale voorziening waardoor politici, bestuurders en ambtenaren maar ook externe belanghebbenden en belangstellenden een actueel overzicht hebben van de samenwerkingsverbanden.

Het 'dashboard' zou over de verbanden gegevens kunnen bevatten zoals over (a) het doel (maatschappelijke opgaven en doelen), (b) motieven voor samenwerking (vergroten ambitieniveau, efficiënter werken), (c) governance (vorm van samenwerking, rol, taak, bevoegdheidsverdeling, procedures) (d) eigen aandeel gemeente, (e) proces (wie doet wat wanneer), (f) met wie (welke partners doen mee), (g) belangrijkheid (zwaarwegende maatschappelijke opgave, grote kansen/risico's, veel middelen gemoeid), (h) aard (beleidsafstemming, gezamenlijke uitvoering, netwerk), (i) resultaten (realisatie opgaven en doelen, voortgang, feitelijke kosten) etc.

Tevens zouden in dat 'dashboard' van elke gemeente de paragrafen verbonden partijen, zoals die verplicht in de gemeentebegroting zijn opgenomen, kunnen worden ondergebracht.

Ga als griffiers op zoek naar een mogelijk gezamenlijk aan te schaffen digitale voorziening waarin de bovengenoemde data (maar bijvoorbeeld ook de gemaakte afspraken over de instrumenten van deze notitie + de planning-en-control stukken) kunnen worden verwerkt.

De voorziening moet makkelijk digitaal toegankelijk zijn (bijv. via een tabletcomputer), liefst op minimaal twee niveaus: gegevens binnen-gemeentelijk (voor politici, bestuurders en ambtenaren) + gegevens buiten-gemeentelijk (voor medeoverheden en burgers).

Regel dat de griffier van een gemeente verantwoordelijk is voor de data z'n eigen gemeente betreffende. Hij/Zij zal daartoe bewerksrechten moeten hebben.

Regel dat de gezamenlijke griffiers van Midden-Limburg minimaal één keer per jaar naar het totaalbeeld aan informatie over de samenwerkingsverbanden kijken.

Instrumenten om als raad meer grip te krijgen op regionale samenwerkingsverbanden

1. BESTAANDE SAMENWERKINGSVERBANDEN

1.2 KADERSTELLING

Probleemstelling: Gemeenten kunnen individueel te weinig een vuist maken

e. Aan voorkant binnengemeentelijk besluitvormingsproces eerst regionaal afstemmen

Beschrijf een proces en handel er naar over zaken die spelen in een samenwerkingsverband, zodat alle gemeentelijke vertegenwoordigers dezelfde opdracht meekrijgen en sterker staan. Stel in het inhoudelijk afstemmingsoverleg scenario's op waarin de raad aan de bestuurder manoeuvreerruimte meegeeft om tot afstemming en overeenstemming te komen op regionaal niveau.

De (in te stellen; zie instrument g) regionale werkgroep maakt - per samenwerkingsverband, minimaal jaarlijks - afspraken over het proces om te komen tot besluitvorming in een aangekondigde vergadering van dat verband over de majeure onderwerpen. Majeure onderwerpen zijn in elk geval voorstellen tot het vaststellen van (wijzigingen van) de begroting + het vaststellen van wijzigingen van de regeling van het verband + het benoemen van bestuurders van het verband.

De afspraken gaan onder andere:

- * over welke zaken de gemeenten het bij voorkeur eens zouden moeten worden voordat regionale besluitvorming plaats gaat vinden;
- * over de verschillen in inzicht bij de gemeenten. Welke processen kunnen, voordat de regionale besluitvorming gaat plaatsvinden, worden afgesproken om die verschillen mogelijk te beslechten óf om 'deals' te sluiten over de manoeuvreerruimte van gemeentelijke vertegenwoordigers in het bestuursorgaan van het samenwerkingsverband (de gemeente A is het niet eens met de gemeenten B en C maar zal hun voorstel wel steunen als die gemeenten B en C bereid zijn het voorstel van de gemeente A te steunen).

De afspraken van de regionale werkgroep worden door de griffiers naar hun gemeenteraad en/of raadscommissie en/of college/portefeuillehouder verstuurd.

De griffiers rapporteren na afloop van zo'n besluitvormingsproces aan de desbetreffende contactpersoon van de regionale werkgroep hun bevindingen over het verloop van dat proces (wat ging goed, wat kan beter), teneinde daarvan te leren t.b.v. een volgend besluitvormingsproces.

Probleemstelling : *Gemeenten kunnen individueel te weinig een vuist maken*

f. Bevorder mogelijkheid tot het leggen van individuele intergemeentelijke contacten

Maak een databank (en houd deze actueel) met contactgegevens van raadsleden in de regio zodat contacten makkelijker tot stand komen.

Het aanleggen en onderhouden van een databank met contactgegevens van raadsleden in de regio (maar ook: van de griffiers) kan worden meegenomen in het project van de aanschaf van een digitale voorziening zoals bedoeld bij instrument

Zie aldaar.

Probleemstelling : *Gemeenten kunnen individueel te weinig een vuist maken*

g. Richt een regionale werkgroep op van raadsleden en griffiers

Richt een regionale werkgroep op (bijv. bestaande uit enkele raadsleden en griffiers) die adviezen geven over de procesgang van besluitvorming m.b.t. bepaalde van tevoren door de raden aangewezen samenwerkingsverbanden (er zou een risicoprofiel kunnen worden vastgesteld waaruit de verbanden, waarin de grootste maatschappelijke of financiële belangen spelen of waarin bij de deelnemers beleidsmatige verschillen van inzicht bestaan, komen boven drijven).

Denk bij die procesgang vooral aan: het vaststellen van begrotingen, beleidsplannen en majeure wijzigingen hierin + politiek-gevoelige zaken.

Het doel van een en ander is om in elk geval bij de risicovolle samenwerkingsverbanden zoveel mogelijk samen op te trekken.

Let op: dit advies kan op z'n vroegst pas worden opgepakt nadat de drie pilots (in het najaar van 2017) hebben plaatsgevonden m.b.t. de samenwerkingsverbanden RUD, SML en Omnibuzz.

Concipieer als gezamenlijke griffiers een verordening waarin zaken worden geregeld zoals doorgaans in een verordening gebeurt voor een binnengemeentelijke raadscommissie:

- * samenstelling/voorzitter/griffier
- * taken
- * zittingsduur/vacatures
- * waarnemingen
- * vergaderingen/vergaderplaats/uitnodigingen/stukken
- * openbaarheid
- * verslaglegging
- * formulering adviezen
- * deelname door derden (bijv. portefeuillehouders, gemeentesecretarissen, ambtelijke adviseurs)
- * archivering

Maak als griffiers een voorstel tot instelling van een regionale werkgroep en leg dat voor aan elke gemeente(raad).

Probleemstelling : *Gemeenten kunnen individueel te weinig een vuist maken*

h. Stem de planning-en-control cycli van het samenwerkingsverband en de gemeenten op elkaar af

Door planning-en-control cycli van de (belangrijkste) samenwerkingsverbanden af te stemmen met de gemeenten kunnen zowel die verbanden als de gemeenten hun besluitvormingsprocessen door de gemeenteraden tijdig laten plaatsvinden + is er daardoor tijd om tevoren intergemeentelijk af te stemmen.

Het op elkaar afstemmen van de planning-en-control cycli van het samenwerkingsverband met die van de gemeenten kan worden meegenomen in de gesprekken ter uitwerking van instrument b.

Zie aldaar.

Instrumenten om als raad meer grip te krijgen op regionale samenwerkingsverbanden

1. BESTAANDE SAMENWERKINGSVERBANDEN

1.3 CONTROLE

Probleemstelling: Gemeenten bewaken te weinig of samenwerkingsverband haar verplichtingen (tijdig) nakomt.

i. Aanwijzen rapporteur(s)

De gemeenten kunnen t.b.v. risicovolle samenwerkingsverbanden (zie ook instrument g) een rapporteur (één of enkele raadsleden, ondersteund door hun griffier) aanwijzen, ook dienstdoende voor de overige betrokken raden (een soort accounthouderschap).

De rapporteur volgt een samenwerkingsverband, meer dan 'gewone raadsleden', op de voet en signaleert zijn bevindingen (via een tevoren afgesproken route) naar alle gemeenten.

Indien er sprake is van een samenwerkingsverband met een bestuurlijk belang, financiële risico's en maatschappelijke relevantie, wijzen de aan dit samenwerkingsverband deelnemende gemeenten een of meerdere raadsleden aan die namens die gemeenten fungeren als rapporteur. Dat kunnen raadsleden van één gemeente zijn, maar ook van verschillende gemeenten. Zij zijn de contactpersoon vanuit de raden naar het samenwerkingsverband en eerste aanspreekpunt voor afstemming en overleg voor het bestuur van het samenwerkingsverband. De rapporteurs volgen nauwgezet de ontwikkelingen binnen het samenwerkingsverband. Zij bekijken de stukken van het samenwerkingsverband, voeren eventueel overleg met het bestuur, verzoeken indien noodzakelijk om nadere informatie. Zij zorgen ervoor dat alle raden op hetzelfde moment over dezelfde informatie beschikken. Zij brengen periodiek verslag uit over hun bevinden aan de deelnemende gemeenten. Dat kan door een schriftelijke rapportage naar de gemeenten te sturen, die desgewenst kan worden toegelicht in de vergadering(en) waar deze wordt besproken. De rapporteurs worden ambtelijk ondersteund door een griffier.

Probleemstelling : Gemeenten bewaken te weinig of samenwerkingsverband haar verplichtingen (tijdig) nakomt.

j. Maak 'stoplichtrapportages'

Maak per samenwerkingsverband jaarlijks ter gelegenheid van de vaststelling van de begroting van een samenwerkingsverband een stoplichtrapportage volgens een bepaalde tevoren afgesproken opzet , gebaseerd op bestuurlijke, inhoudelijke en financiële risico's. Hierdoor hebben de gemeenteraden in z'n algemeenheid en de eventuele rapporteurs in 't bijzonder (zie instrument i) een middel in handen om hun aandacht per verband te focussen.

NB. 1.

De uitwerking van de 'stoplichtrapportages' is vervat in een aparte bijlage bij deze instrumentenkoffer.

NB.2.

Op grond van het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' is het verplicht om bepaalde informatie over de eventuele risico's van de verbonden partij voor de financiële positie van de gemeente (waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie), in de lijst van verbonden partijen in de begroting op te nemen.

De 'stoplichtrapportages' zouden om die reden uiteindelijk kunnen worden gekoppeld aan die paragraaf verbonden partijen.

Probleemstelling : *Gemeenten bewaken te weinig of samenwerkingsverband haar verplichtingen (tijdig) nakomt.*

k. Neem verantwoordingsinformatie op in de eigen planning-en-control cyclus

Gemeente -specifieke gegevens kunnen in de eigen planning-en-control cyclus worden ondergebracht en worden bewaakt. Het college legt in de paragraaf verbonden partijen verantwoording af aan de raad over de inhoudelijke en financiële stand van zaken van het samenwerkingsverband

Op dit moment zetten de colleges in de begroting uiteen aan welke gemeenschappelijke regelingen en andere samenwerkingsverbanden de gemeente deelneemt, welke ontwikkelingen er spelen en welke kosten dit voor de gemeente met zich brengt. Op grond van het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), zoals dat met ingang van 2017 luidt, neemt het college in de paragraaf verbonden of de nota verbonden partijen tenminste de visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen op. Ook dient er per beleidsprogramma informatie over verbonden partijen opgenomen te worden. Het gaat hierbij om de informatie die voor de eigen gemeente van belang is. De colleges kunnen de opdracht krijgen deze informatie in elk document in de planning-control-cyclus actueel aan de raad aan te bieden, zodat de voortgang beter kan worden bewaakt.

Probleemstelling : *Gemeenten bewaken te weinig of samenwerkingsverband haar verplichtingen (tijdig) nakomt.*

I. Stel een evaluatierapport op en bespreek dat op raadsniveau

Een evaluatierapport, dat één keer in de vier jaar zou kunnen worden gemaakt voor de meest risicovolle samenwerkingsverbanden, zou uit drie delen kunnen bestaan:

- (a) een deel dat aangeleverd wordt door het samenwerkingsverband,
- (b) een deel dat aangeleverd wordt door een regionale werkgroep (zie ook instrument g) in samenspraak met een eventuele rapporteur (zie instrument i) en
- (c) een deel dat aangeleverd wordt door het college van de eigen gemeente.

Het rapport dient in elk geval van tevoren bilateraal afgesproken items te bevatten (indien daartoe aanleiding is, kan dan tevens worden voorgesteld om de regeling bij te stellen of eventueel te beëindigen).

Een geschikt moment voor het op raadsniveau bespreken van zo'n rapport is het laatste kwartaal van de zittingsperiode van de gemeenteraad. Aan de hand daarvan kan 'de oude raad' aan de raad in nieuwe samenstelling tevens adviezen verstrekken.

Er kan worden afgesproken dat er een evaluatierapport wordt opgesteld over een samenwerkingsverband over de afgelopen periode. Het ligt voor de hand dit arbeidsintensieve instrument in te zetten bij de meest risicovolle samenwerkingsverbanden.

Een dergelijk rapport kan uit 3 onderdelen bestaan:

- 1) de evaluatie door het samenwerkingsverband zelf;
- 2) de evaluatie vanuit de regionale werkgroep/het communicatieplatform (indien wordt gewerkt met rapporteur(s) kan deze taak bij hen worden belegd);
- 3) de evaluatie door het college van de eigen gemeente.

Van tevoren wordt afgesproken op welke aspecten de evaluatie betrekking dient te hebben.

De evaluatie vanuit de werkgroep/communicatieplatform/rapporteur(s) kan zien op de resultaten van het samenwerkingsverband voor alle deelnemende gemeenten, maar er kan ook per gemeente specifiek worden ingezoomd.

Indien daartoe aanleiding bestaat kan n.a.v. de evaluatie ook worden voorgesteld om de regeling bij te stellen of te beëindigen.

Er kan voor worden gekozen een samenwerkingsverband één keer in de 2 jaar te evalueren (bij wijze van mid term review) of één keer in de 4 jaar (het laatste kwartaal van de zittingsperiode van de gemeenteraad zodat de 'oude raad' het samenwerkingsverband aan de raad in nieuwe samenstelling kan overdragen en tevens adviezen daaromtrent kan verstrekken).

2. NIEUWE SAMENWERKINGSVERBANDEN

Probleemstelling: *Gemeenteraden worden te laat of te weinig betrokken in het voorbereidingsproces van gemeentelijke besluitvorming inzake het aangaan van een samenwerkingsverband*

m. Afspraak maken over actieve of passieve informatievoorziening door het college

Spreek als raad met het college af in welke fase van de voorbereiding van de gemeentelijke besluitvorming de raad actief of passief wordt geïnformeerd over een mogelijk aanstaand voorstel tot het aangaan van een samenwerkingsverband.

Spreek als raad met het college af op welk moment het college de raad actief informeert over het voornemen tot het aangaan van een nieuw samenwerkingsverband. Het is belangrijk dat de raad in een vroegtijdig stadium wordt geïnformeerd over de aard, doelstellingen, bevoegdheden en financiële constructie van het nieuwe samenwerkingsverband. Ook is het goed om te weten welke gemeenten er aan deelnemen en in welke fase van het proces de raden kaders kunnen stellen. Door deze vroegtijdige betrokkenheid wordt het besluitvormingsproces verbeterd.

Probleemstelling: *Gemeenteraden worden te laat of te weinig betrokken in het voorbereidingsproces van gemeentelijke besluitvorming inzake het aangaan van een samenwerkingsverband*

n. Afspraak maken over (inter)gemeentelijk besluitvormingsproces

Zodra de raad weet heeft van voorbereidingshandelingen van het college of een portefeuillehouder dan dient de raad met hem + met de raden van de andere potentieel deelnemende gemeenten het (inter)gemeentelijk besluitvormingsproces af te spreken zodat duidelijk wordt wanneer de raad aan zet komt voor welk besispunt.

Zodra duidelijk is dat er een nieuw samenwerkingsverband aan komt, moeten er afspraken worden gemaakt door de raad met het college en met de raden van de andere deelnemende gemeenten over het (inter-)gemeentelijke besluitvormingsproces. De momenten waarop de raad in het traject aan zet is, kunnen dan worden ingepland.

Probleemstelling: *Gemeenteraden worden te laat of te weinig betrokken in het voorbereidingsproces van gemeentelijke besluitvorming inzake het aangaan van een samenwerkingsverband*

o. Geef het college algemene kaders mee voor het maken van een raadsvoorstel

Het is aan te bevelen om het college in zijn algemeenheid kaders mee te geven voor het geval deze met een raadsvoorstel richting de gemeenteraad komt over het aangaan van een samenwerkingsverband.

Bijvoorbeeld: doel, rollen, nut, noodzaak, beoogde effecten, indicatoren, verankeren lokale belangen, vertegenwoordiging in samenwerkingsverband, bevoegdheden, stemverhouding, instelling besturen of sub-besturen, hoe kan een samenwerkingsregeling worden gewijzigd, toe- en uittreding, informatieplicht jegens raad, budgettering, sturingsmogelijkheden voor de raad, verantwoording jegens de raad, controle-instrumenten voor raad etc.

Het is aan te bevelen om het college in zijn algemeenheid kaders mee te geven voor het geval een raadsvoorstel richting de gemeenteraad komt over het aangaan van een nieuw samenwerkingsverband.

Het college moet in het raadsvoorstel aangeven: doel, nut, noodzaak, beoogde effecten, rollen, indicatoren, verankeren lokale belangen, de gemeentelijke vertegenwoordiging in het samenwerkingsverband, de bevoegdheden die het samenwerkingsverband krijgt, de stemverhouding, de bevoegdheid tot het instellen van besturen of sub-besturen, de mogelijkheden tot wijziging van een samenwerkingsregeling, de wijze waarop toe- en uittreding worden geregeld, de informatieplicht jegens de raad, de financiering en budgettering, de sturingsmogelijkheden voor de raad, de wijze van verantwoording jegens de raad, controle-instrumenten voor de raad. Dit is niet-limitatief; als er nog andere zaken relevant zijn, dient het college de raad daarvan op de hoogte te stellen.

Probleemstelling: Gemeenteraden worden te laat of te weinig betrokken in het voorbereidingsproces van gemeentelijke besluitvorming inzake het aangaan van een samenwerkingsverband

p. Bepaal de exitstrategie

Bij gemeenschappelijke regelingen zijn de procedure en gevolgen van het uittreden al in de regeling zelf opgenomen. Bij andere vormen van samenwerking is dat vaak niet het geval. Het is belangrijk om van tevoren de mogelijkheden tot uittreding te inventariseren en in het samenwerkingsverband vast te leggen.

3. AANHAKEN OP BESTAANDE SAMENWERKINGSVERBANDEN

Probleemstelling: Gemeenteraden hebben bij het aanhaken op een bestaand samenwerkingsverband te weinig mogelijkheden om kaders aan te geven of voorwaarden te stellen, omdat zij niet waren betrokken bij het voorbereidingsproces van gemeentelijke besluitvorming inzake het aangaan van een samenwerkingsverband.

q. Spreek met het college af dat alleen als dat evident doelmatiger of voordeliger is voor de gemeente een voorstel tot aanhaken op een reeds bestaande regeling wordt gedaan

Het aansluiten bij een bestaand samenwerkingsverband is voor raden de minst wenselijke situatie. De fase van kaderstelling is immers al voorbij. Er ligt een regeling, die door de gemeenten, die betrokken waren bij de instelling ervan, overeen is gekomen. Als een gemeente wil aansluiten is het een kwestie van "take it or leave it". Voor het wijzigen van een bestaande regeling is veelal een meerderheid van de deelnemers noodzakelijk.

Probleemstelling: Gemeenteraden hebben bij het aanhaken op een bestaand samenwerkingsverband te weinig mogelijkheden om kaders aan te geven of voorwaarden te stellen, omdat zij niet waren betrokken bij het voorbereidingsproces van gemeentelijke besluitvorming inzake het aangaan van een samenwerkingsverband.

r. Bekijk of er andere mogelijkheden zijn om het doel te bereiken dan aansluiten bij een samenwerkingsverband

Laat het college beschrijven wat de aanleiding is om aansluiting bij een bestaand samenwerkingsverband te overwegen. Geef het college de opdracht om alternatieven aan de raad voor te leggen.

Probleemstelling: Gemeenteraden hebben bij het aanhaken op een bestaand samenwerkingsverband te weinig mogelijkheden om kaders aan te geven of voorwaarden te stellen, omdat zij niet waren betrokken bij het voorbereidingsproces van gemeentelijke besluitvorming inzake het aangaan van een samenwerkingsverband.

s. Zoek afstemming met de andere deelnemers

Als de raad die aansluiting bij een samenwerkingsverband overweegt daarin bepaalde zaken niet goed verankerd ziet, kan het overleg met de andere deelnemers worden aangegaan om te bezien of wijziging van de regeling tot de mogelijkheden behoort. Misschien gaat het daarbij om zaken die ook door andere gemeenten belangrijk worden gevonden. Bij goede intergemeentelijke verhoudingen kan hierbij een beroep worden gedaan op collegialiteit. Ook dat is het voordeel van een gezamenlijk gedragen platform op het terrein van de regionale samenwerking.